

Lehet zöld az alapjövedelem?

Az alapjövedelem múltja, jelene és jövője a magyar zöldmozgalmak és -pártok életében

Az alapjövedelem debütálása a magyar közbeszédben

Az első mainstream megjelenés

Ugyan az alapjövedelem (AJ) nemzetközi népszerűsége a '60-as évek óta folyamatosan nő, Magyarországon nem övezte nagyobb ismertség egészen a 2000-es évek elejéig. Az államszocializmus összeomlása után az ország nagyon rövid idő alatt átállt a kapitalista államberendezkedésre a meritokrácia szellemiségében. Ebben a korszakban az alanyi jogon járó juttatás „ingyen pénznek”, egy elvont, irreális koncepciónak tűnt, így nem is örvendett nagy támogatottságnak. Az alapjövedelem inkább nagyon radikális, idealista és légből kapott ötletnek hangzott egészen mostanáig. Nem túl meglepő tehát, hogy Magyarországon az AJ túlnyomórészt egy baloldali ideológiával alátámasztott elgondolás.

Az alapjövedelem szélesebb közbeszédben való elterjedése a nemzetközi trendek magyarországi megjelenésének köszönhető, különösképpen a 2012-ben indított Európai Polgári Kezdeményezésnek, amelyet az EU minden polgárának alanyi jogon járó alapjövedelemért indítottak. A kezdeményezést a 2011-ben alakult Első Magyar Alapjövedelemért Alapítvány karolta fel, de Andor László, az Európai Bizottság akkori foglalkoztatásért és szociális ügyekért felelős biztosa is támogatta. Andor szerint „az alapjövedelem képes lehet a gazdaságot élénkíteni, általa az eddig reménytelennek tartott településeken is megjelenhet a vásárlóerő, a jelenleginél nagyobb keresletet biztosítva a helyi gazdaság szereplői számára.”¹ Végül pedig a kezdeményezést az MSZP és az LMP is támogatta nyilvános megszólalásaikban.²

¹ Andor László, „Jön a szociális minimum?”, *Népszava* (2013. december 19.) https://nepszava.hu/1005953_jon-a-szocialis-minimum

² Oroszi Babet, „Ingyenpénzt adna a munkanélkülieknek az LMP és az MSZP”, *24.hu* (2013. augusztus 18.), <https://24.hu/belfold/2013/08/18/ingyenpenzt-adna-a-munkanelkulieknek-az-lmp-es-az-mszp-is/>

Alapjövedelem az akadémiai körökben

Az alapjövedelem már 2012 előtt is felkapott gondolat volt a magyar antikapitalista körökben. A koncepciót elsőként Misetics Bálint lakhatási jogi aktivista és a Lehet Más a Politika (LMP) akkori tagja mutatta be a baloldali akadémikus körökben 2009 körül. Az alapjövedelmet az úgynevezett zöld elsős olvasókör keretében vitatták meg a Társadalomelméleti Kollégiumban (TEK). Misetics az *Esély* című folyóirat szerkesztőjeként az egyik teljes számot az alapjövedelemnek dedikálta,³ valamint a TEK akadémikus folyóiratában, a *Fordulat*ban is megjelentetett egy cikket 2010-ben.⁴ Ezután nem sokkal, 2014-ben a LÉT Munkacsoport publikált egy tanulmányt az AJ lehetséges megvalósításáról Magyarországon, amit „LÉT-pénznek” neveztek el.⁵ A tanulmányt több neves szakértő támogatta a politikai spektrum különböző szegmenseiből, például Ferge Zsuzsa baloldali szociálpolitikai szakértő vagy Surányi György liberális közgazdász, korábbi jegybankelnök. Surányi szerint nemcsak a magyar társadalom széthullását állítaná meg az AJ bevezetése, hanem fordulatot jelentene a társadalmi integrációban is.⁶ A pozitív fogadtatáson felbuzdulva a LÉT Munkacsoport elkezdett az összes ellenzéki pártnál lobbizni, hogy tegyék a programjuk részévé a modellt a következő évi választások során. Ennek ellenére, habár néhány balra húzó MSZP-s, LMP-s és az akkor frissen alakult Párbeszéd pár politikusa tett egy-két pozitív nyilatkozatot, az alapjövedelem egyik párt programjába sem került be.

Alapjövedelem és a zöldpártok Magyarországon

LMP

Az LMP-t 2009-ben alapították, egy évvel a következő parlamenti választások előtt. 2009–10-ben Misetics befolyásos tagja volt a pártnak, ám az alapjövedelem így sem került bele a programjukba. Ő két tényezőnek tulajdonítja ezt. Először: a fiatal párt első választására készülve nagy hangsúlyt kellett, hogy fektessen a „komolyanvehetőségre”, és ebből a

³ Misetics Bálint, „Egy radikális társadalompolitikai reformgondolat: Előszó az Alapjövedelem – minimumjövedelem tematikus számhoz,” *Esély* 5 (2010): 3–8.

⁴ Misetics Bálint, „A kapitalizmuson túl”, *Fordulat* 11 (2010): 11–15.

⁵ LÉT független szakértőcsoport, „A Lét: Ajánlat a magyar társadalomnak” (2014. január 11.).

<http://let.azurewebsites.net/upload/tanulmany.pdf>

⁶ „Alapjövedelmet adna mindenkinek a LÉT,” *Mandiner* (2014. január 11.)

https://mandiner.hu/cikk/20140111_alapjovedelmet_adna_mindenkinek_a_let

szempontból az alapjövedelem túlságosan radikálisnak tűnt volna. Másodszor: a zöldmozgalmak, amelyekből az LMP kinőtt, és amelyekre támaszkodott, inkább globalizációkritikusak voltak (például globális munkamegosztás), semmint hogy az államon belüli újraelosztás problémáival foglalkoztak volna. Így még a balra hajló zöldeket is elkerülte a koncepció.

2013-ban az LMP baloldali szárnya kivált a pártból, megalapítva a Párbeszédet. Így a jelenlegi LMP inkább a liberális zöld irányvonalat képviseli. A pártszakadás után az LMP retorikailag támogatta az Európai Polgári Kezdeményezést, de az alapjövedelem sosem lett része a politikai programjuknak. A téma egyszer került az Országos Politikai Tanácsuk elé, de elsöprő többséggel leszavazták. Eröss Gábor volt LMP-s, jelenleg párbeszédéses politikus szerint ez azzal magyarázható, hogy az LMP ökopolitikája történetileg három, valamennyire egymásnak ellentmondó ideológiára épül: konzervativizmus, liberalizmus és tradicionális baloldaliság. Ám ezekben egy pont közös: mindegyik elutasítja az „ingyen pénz” gondolatát. Az első kettő eredendően magában foglalja a meritokrácia gondolatát, míg a tradicionális baloldal a jóléti államra összpontosít, amely inkább részesítené előnyben a szociális szolgáltatásokat, az újraelosztást és más szociáldemokrata rendelkezéseket. Még a koronavírus-válság alatt, amikor több liberális párt is helyeselte az alapjövedelem bevezetését, sem támogatta azt az LMP.

Párbeszéd: „Az alapjövedelem pártja”

Magyarország másik zöldpártja, a 2013-ban az LMP balszárnyának kiszakadásával létrejött Párbeszéd. Tordai Bence párbeszédéses országgyűlési képviselő, korábbi TEK-hallgató vitte be az alapjövedelem kérdését a párt belső köreibbe 2014 tavaszán, miután a Fidesz újra kétharmados többséget szerzett a parlamentben a választás során. Ettől kezdve a Párbeszéd saját magát az „alapjövedelem pártjaként” kezdte el hirdetni. Jávor Benedek volt európai parlamenti képviselő az AJ melletti elköteleződést a „radikális” bélyege miatt, „nagyon bátor lépésnek” tartja. 2015-ben Tordai Schiering Gáborral és Sebők Miklóssal közösen publikált egy javaslatcsomagot: egy, a magyar gazdasági helyzetre szabott alapjövedelemmodell, amelyet nagyban épített a LÉT Munkacsoport publikációjára. A javaslat a magyar társadalmat négy jogosultsági csoportra osztotta, ahol a legfelső csoport a teljes állásban dolgozók csoportja, akik számára az államnak kell biztosítania a minimáljövedelmet (e szerint a koncepció szerint 2015-ben 100 ezer forintot). Az AJ finanszírozásához szükséges összeget a

szerzők az adórendszer átalakításával fedeznék, bevezetve a progresszív jövedelem- és vagyonadót. Az általuk „humanistának” nevezett modellben csak a magyar állampolgárok 10–20%-a járna rosszabbul, mint a jelenlegi rendszerben, de ezért cserébe mindenkinek biztosítanák a megfelelő életkörülményeket.⁷ 2020-ban Büttl Ferenc és Kis Miklós megjelentette a javaslatcsomag egy frissített verzióját, *Alapjövedelem 2021: Út a biztonságba* címmel, igazítva azt a jelenlegi bérekhez.⁸ A program finanszírozását a jelenlegi adórendszerben mutatták be, hogy bizonyítsák: „az alapjövedelem bevezetése a NER adórendszerében is lehetséges, azaz még Orbán Viktor is bevezethetné”⁹. 2015 óta a Párbeszéd minden évben benyújtja azt a költségvetési javaslatot, amely az alapjövedelmet is tartalmazza. A párt legutóbbi AJ-mel kapcsolatos akciója aláírásgyűjtés volt az alapjövedelemről szóló megújult Európai Polgári Kezdeményezés részeként 2020-ban.

Kísérleti alapjövedelem-programok

Az elmúlt években a Párbeszédnek több sikeres kísérlete is volt az alapjövedelem bevezetésére önkormányzati szinten. 2015-ben az akkori zuglói párbeszédes polgármester, Karácsony Gergely vezetett be először minimumjövedelmet. Ez egy feltételhez kötött alapjövedelem-modell, amely nem jár automatikusan: a jogosultaknak kell pályázniuk a juttatásra. Ebben a modellben a 23 000 forintnál kisebb jövedelmű háztartások kapnak havonta kiegészítést, hogy a bevételük elérje ezt az összeget.¹⁰ A minimumjövedelem rendszere meglehetősen sikeres volt, és idővel elérte a leginkább rászoruló társadalmi rétegeket.¹¹ A juttatásra való jelentkezést

⁷ Scheiring Gábor, Sebők Miklós, Tordai Bence, „Basic Income as a Realist’s Transformative Strategy”, Conny Reuter (ed.), *Progressive Structural Reforms: Proposals for European Reforms to Reduce Inequalities and Promote Jobs, Growth and Social Investment*. (Brussels: Solidar & Oficyna Wydawnicza Aspra, 2015.): 103–116.

⁸ Büttl Ferenc és Kis Miklós, *Alapjövedelem 2021: Út a biztonságba* (Budapest: Megújuló Magyarorszáért Alapítvány, 2020).

⁹ Ibid. 8.

¹⁰ Misetics Bálint *et al.* „Konceptió a zuglói pénzbeli szociális ellátások átalakítására”, *Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet*, 2015. február 26., 6–9.

http://www.budapestinstitute.eu/uploads/BI_Zuglo_koncepcio_20150226.pdf?fbclid=IwAR188uCOk2ReH6zGFNH-RPEITgWFgXUAjfTi5Bidg-NVdJyJO-1djOTSX5o

¹¹ Molnár Tamás *et al.* „Második monitoring jelentés a zuglói szociális támogatási rendszerről”, *Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet*, 2017. december 15., 7.

http://www.budapestinstitute.eu/BI_Zuglo_Masodik_monitoring_jelentes_final.pdf

azonban a szigorú jogosultsági kritériumok és a rászorulóknak nehézkes informálása nehezítette, ám végül a programot az önkormányzat sikerként könyvelte el.

V. Naszályi Márta I. kerületi alpolgármester tett újabb kísérlet az AJ bevezetésére 2020 áprilisában, válaszként a koronavírus okozta gazdasági válságra. A „válságkezelő” alapjövedelem bevezetésével csaknem 400 rászoruló helyi jövedelmét egészítették ki három hónapon keresztül 100 000 forintra. A kerület azonban nem tud minden önkormányzat számára példaként szolgálni, mivel az alacsony számú lakossága viszonylag tehető. Így annak bemutatása, hogyan működhet a rendszer a szegényebb kerületekben, még várat magára. A kísérleti program tanulságai azonban a jövőben elősegíthetik a feltétel nélküli és automatikusan utalt alapjövedelem megvalósítását más kerületekben.

Miért baloldali, miért nem zöld?

A jelenlegi magyar közbeszédben az alapjövedelem leginkább úgy jelenik meg, mint egy válasz arra, hogy a jelenlegi kapitalista, „munkaalapú” társadalmunknak valójában kevesebb tagja dolgozik, mint amennyi nem. Összesen többen vannak a diákok, nyugdíjasok, kismamák stb., mint ahányan aktív tagjai a munkaerőpiacnak.¹² Ezzel párhuzamosan a jóléti államot az elmúlt öt évtizedben szisztematikusan felszámolták. Ma az állam nem képes elérni a leginkább rászorulókat, ezért elengedhetetlen az új és innovatív szociálpolitikai intézkedések bevezetése. Az alapjövedelem ebben az összefüggésben mindenkinek megélhetést ígér az adott közösségben, így képes lehet visszafordítani az egyenlőtlenségek növekedése miatt kialakuló társadalmi válságot, sőt akár a demokrácia erózióját is. 2015-ben Scheiring és Tordai kijelentették, hogy a túlélés érdekében végzett munka helyett az embereknek biztosítani kell az alapvető szükségleteiket, lehetővé téve számukra a munkát és a tanulást.¹³

Összességében az alapjövedelmet a mai Magyarországon túlnyomórészt baloldali csoportok támogatják mind a politikai, mind az akadémiai szférában. Az alapjövedelem hiányzik a zölddiskurzusból, nem kötődik fenntarthatósági célokhoz vagy a klímavédelemhez. Jávor Benedek szerint ez annak köszönhető, ahogy a magyar zöldmozgalom a '80 -as években indult

¹² Lásd „Gyorstájékoztató: Foglalkoztatottság, 2021. január,” KSH, hozzáférve 2021. március 1.

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog2101.html>

¹³ Scheiring és Tordai (ed.), *Biztos Alap: Javaslat a magyarországi alapjövedelem bevezetésére* (Budapest: Megújuló Magyarországért Alapítvány, 2015): 1.

el: részben a szocialista rendszer ellenzékében. Ezért a szolidaritás és a kapitalizmuskritikus nézetek azóta is hiányoznak ezekből a zöldkörökből. Emellett még a baloldali beállítottságú zöldszervezeteket is, mint például a Védegyletet vagy a Fiatal Zöldeket, hagyományosan jobban érdekelték a globális kérdések, mint a nemzeti kérdések, például a szociális védőháló rendszerei.

2022: Fordulópont?

Hogyan néz ki tehát az alapjövedelem jövője Magyarországon? Úgy tűnik, a közhangulat változik. A jelenlegi politikai légkör – valószínűleg nagyrészt a koronavírus-válság miatt – egyre elfogadóbb az alapjövedelemmel kapcsolatban. 2022 tavaszán pedig országgyűlési választásokat tartanak az országban. A Fidesz kontrollja a média, valamint az igazságügyi, a törvényhozási és a választási rendszer felett arra kényszeríti az összes többi pártot, hogy koalícióra lépjenek, és együtt nézzenek szembe a kormánypárttal. Azok a pártok, amelyek ma „demokratikus ellenzékként” definiálják magukat, közös politikai programot dolgoznak ki. A kérdés az, az „alapjövedelem pártja” miként tudná elérni, hogy az alapjövedelem része legyen ennek a programnak. Szembetűnő, hogy a jelenlegi magyarországi politikai légkör egyre nyitottabb az alapjövedelem gondolatára (egy nemrégiben készült tanulmány szerint 80% támogatja ezt),¹⁴ és úgy tűnik, hogy a többi koalíciós partner is egyre fogékonyabb rá. Például 2020 második felében a Momentum Mozgalom a válság idején minden állampolgárnak járó, 100 000 forintos minimumjövedelemért kampányolt. Ám még kérdéses, hogy van-e olyan alapjövedelem-modell, amelyet minden ellenzéki párt elfogadna.

Feltétel nélküli alapjuttatás: Az alapjövedelem zöld jövője?

Bár az egyik magyar zöldpárt az „alapjövedelem pártjának” nevezte el magát, ezt a baloldali elvei alapján teszi, és nem környezetvédelmi szempontok miatt. A kérdés az, hogy van-e lehetőség olyan alapjövedelem megvalósítására, amely a fenntarthatóságra fókuszál. A zöldalapjövedelemről szóló diskurzus nem példátlan az országban. A Párbeszéd tágabb köreiben akadémikusok kis csoportja hirdeti a nemnövekedés (degrowth) mozgalmát. A nemnövekedés fogalma kritizálja a globalista kapitalizmus logikáját, az örökös gazdasági növekedésért való küzdelmet, amely az emberek és a bolygó kizsákmányolásához vezet. A

¹⁴ Papp Zsolt, „Tetszene a magyaroknak az alapjövedelem”, *Népszava* (2020. szeptember 20.)

https://nepszava.hu/3092683_tetszene-a-magyaroknak-az-alapjovedelem

nemnövekedés egy radikális politikai és társadalmi átalakulás folyamata, amely csökkenti az energia és az erőforrások fogyasztását az egész társadalomban, miközben javítja az életminőséget, és közös értékeinknek a szolidaritást és az autonómiát nevezi meg.¹⁵ A nemnövekedés mozgalom aktivistái és kutatói a társadalmi és ökológiai jólét előtérbe helyezését javasolják a vállalati profit üldözése, a túltermelés és a túlfogyasztás helyett, és céljuk az emberek gazdasági növekedésről alkotott elképzelésének átformálása.¹⁶

A nemnövekedés mozgalom számára a feltétel nélküli alapjuttatás fogalma olyan juttatásokat jelent, amelyek mindenki számára tisztességes és szerény életmódot biztosítanak, ugyanúgy, mint ahogy az alapjövedelem a baloldaliak számára. Ez a rendszer számos olyan elemből áll, mint a feltétel nélküli alapjövdelem, a jövedelem maximálása és az alapszolgáltatásokhoz való ingyenes hozzáférés.¹⁷ Rövid távon az alapjövdelem segítheti a gazdaságinövekedés-orientált tőkés rendszerünkben való átmenetet egy fenntartható, zöld, „boldogságalapú” társadalomba. Az AJ paradigmaváltást eredményezhet, átállva a munkafetiszizálásról a „munka utáni” társadalomra. Vincent Liegey, a francia nemnövekedés mozgalom alapítója, aki jelenleg Magyarországon is aktív, és Köves Alexandra ökológiai közgazdász egyaránt az egyetemes alapszolgáltatásokat vagy juttatásokat részesíti előnyben az egyszerű pénzátutalással szemben. Gyakorlati szinten szerintük mind a magyar társadalom egésze, mind a többi ellenzéki párt nyitottabb erre, mint az „ingyen pénz” gondolatára. E rendszer keretében mindenki hozzáférhetne jó minőségű szolgáltatásokhoz, oktatáshoz, egészségügyi ellátáshoz, valamint lakhatáshoz. Ezen túlmenően az állam korlátozott mennyiségű közüzemi szolgáltatást biztosíthatna ingyen, miközben erősen megadóztatná a túlfogyasztást.¹⁸

Felmerül a kérdés, hogy milyen kilátásai vannak ennek az alternatív gazdasági modellnek Magyarországon. Mindkét kutató úgy ítéli meg, hogy Magyarország (és általában Kelet-Európa) jobb esélyekkel indul a nemnövekedés útján. Köves azzal érvel, hogy természeti erőforrásai és geopolitikai helyzete ideálissá teszi az országot a kísérleti program bevezetésére.

¹⁵ Giorgos Kallis *et al.* „Research on Degrowth,” *Annual Review of Environment and Resources* 43 (2018): 292.

¹⁶ Vincent Liegey és Anitra Nelson, *Exploring Degrowth: A critical guide*, (London: Pluto Press, 2020), 20–21.

¹⁷ *Ibid.* 134.

¹⁸ Hugo Carton, „Le revenu d’existence: Pour des sociétés libres et égalitaires”, *Momentum Institute*, (2013. október): 5. Elérhető: <https://www.institutmomentum.org/wp-content/uploads/2013/10/Le-revenu-d'existence.pdf>

Magyarország közel önfenntartó lehetne mezőgazdaságilag, ami segíthet az alternatív helyi gazdasági rendszerek előmozdításában. Hasonlóképpen vélekedik Liegey is aki szerint Kelet-Európának van még egy előnye: az informális szolidaritás, valamint a nem pénzalapú élelmiszer- és egyéb árucseré továbbra is sokkal bevettebb gyakorlat, mint Nyugat-Európában, bár jelentőségük egyre csökken.¹⁹ Ezekre a kapcsolatokra építve könnyebb a nem pénzalapú cserékkel kapcsolatos társadalmi konstrukciókat megváltoztatni. Liegey szerint a fenntartható életmódra való áttéréshez és a feltétel nélküli alapjuttatás keretrendszerének megvalósításához Magyarországon fontos az alternatív helyi gazdasági rendszerek támogatása. Van egy kicsi, de növekvő radikális baloldali szubkulturális kör, amelynek keretében már néhány kísérleti projekt el is indult. Jó példa erre a Cargonómia, amely számos társadalmi vállalkozás, köztük egy biozöldeket termelő és azt dobozoló rendszer segítségével elosztó gazdaság.

Összességében az alapjövedelemnek nincsen erős hagyománya Magyarországon, de 2015 óta lassan elkezdett beszivárogni a mainstreambe. Növekvő támogatottsága azt mutatja, hogy egyre kevésbé tartják radikálisnak, idealistának vagy elvontnak, és a koronavírus okozta társadalmi és gazdasági válság miatt népszerűsége még inkább növekszik. Továbbá a magyarországi nemnövekedés akadémiai és aktivista köreiben nagy lehetőség rejlik: ez a bázis segítheti, hogy az alapjövedelem tisztán baloldali koncepcióról zöld-baloldali koncepcióra váltsón. A nemnövekedés, a fenntarthatóság és a társadalmi progresszió összekapcsolása az alapjövedelemmel Magyarországot is úttörővé teheti az európai zöldezférában – véli Jávor Benedek. Az ország rendelkezik mind a politikai program felépítéséhez szükséges szellemi tőkével, mind a társadalmi és környezeti jellemzőkkel a „zöldalapjövedelem” megvalósításához.

Ehhez az esszéhez interjúkat készítettem Vincent Liegey-vel, a francia nemnövekedés mozgalom alapítójával, Jávor Benedek volt zöld EP-képviselővel, Tordai Bence párbeszédes parlamenti képviselővel, Köves Alexandra ökológiai közgazdással, Eröss Gábor VIII. kerületi alpolgármesterrel és Misetics Bálinttal, Budapest főpolgármesterének lakhatási és szociális jogokkal foglalkozó referensével.

¹⁹ Joe Smith and Petr Jehlicka, “Quiet sustainability: Fertile lessons from Europe’s productive gardeners,” *Journal of Rural Studies* 32 (2013): 148–157.

Bibliográfia

Andor, László. „Jön a szociális minimum?”, *Népszava* (2013. december 19.). Elérhető: https://nepszava.hu/1005953_jon-a-szocialis-minimum, hozzáférve: 2021. február 15.

Büttl Ferenc és Kis Miklós, *Alapjövedelem 2021: Út a biztonságba* (Budapest: Megújuló Magyarországért Alapítvány, 2020).

Carton, Hugo. „Le revenu d’existence: Pour des sociétés libres et égalitaires,” *Momentum Institute* (2013. október).

Kallis, Giorgios *et al.* „Research on Degrowth.” *Annual Review of Environment and Resources* 43 (2018): 291–316.

KSH. „Gyorstájékoztató: Foglalkoztatottság, 2021. január”, <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog2101.html>, hozzáférve: 2021. március 1.

LÉT független szakértőcsoport. „A Lét: Ajánlat a magyar társadalomnak.” 2014. január 11. Elérhető: <http://let.azurewebsites.net/upload/tanulmany.pdf>, hozzáférve 2021. február 26.

Liegey, Vincent és Anitra Nelson. *Exploring Degrowth: A critical Guide*. London: Pluto Press, 2020.

Mandiner. „Alapjövedelmet adna mindenkinek a LÉT”, (2014. január 11). https://mandiner.hu/cikk/20140111_alapjovedelmet_adna_mindenkinek_a_let, hozzáférve: 2021. március 1.

Misetics, Bálint. „Egy radikális társadalompolitikai reformgondolat: Előszó az Alapjövedelem – minimumjövedelem tematikus számhoz.” *Esély* 5 (2010): 3–8.

Misetics, Bálint. „A kapitalizmuson túl,” *Fordulat* 11 (2010): 11–15.

Misetics Bálint, Samu Flóra, Scharle Ágota és Váradi Balázs. „Koncepció a zuglói pénzbeli szociális ellátások átalakítására.” *Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet* (2015. február 26.): 1–31. Elérhető:

http://www.budapestinstitute.eu/uploads/BI_Zuglo_koncepcio_20150226.pdf,
[hozzáférve: 2021. február 28.](#)

Molnár, Tamás *et al.* „Második monitoring jelentés a zuglói szociális támogatási rendszerről”, *Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet*, 2017. december 15., 1–38.

http://www.budapestinstitute.eu/BI_Zuglo_Masodik_monitoring_jelentes_final.pdf,
[hozzáférve: 2021. március 2.](#)

Oroszi, Babett. „Ingyenpénzt adna a munkanélkülieknek az LMP és az MSZP”, *24.hu* (2013. augusztus 18.) Elérhető: <https://24.hu/belfold/2013/08/18/ingyenpenzt-adna-a-munkanelkulieknek-az-lmp-es-az-mszp-is/>, hozzáférve: 2021. február 21.

Papp, Zsolt. „Tetszene a magyaroknak az alapjövedelem”, *Népszava* (2020. szeptember 21.), https://nepszava.hu/3092683_tetszene-a-magyaroknak-az-alapjovedelem,
[hozzáférve: 2021. február 28.](#)

Scheiring Gábor, Sebők Miklós és Tordai Bence. „Basic Income as a Realist’s Transformative Strategy.” In *Progressive Structural Reforms: Proposals for European Reforms to Reduce Inequalities and Promote Jobs, Growth and Social Investment*, edited by Conny Reuter, 103–116. Brussels: Solidar & Oficyna Wydawnicza Aspra, 2015.

Scheiring Gábor és Tordai Bence (szerk.). *Biztos Alap: Javaslat a magyarországi alapjövedelem bevezetésére*, Budapest: Megújuló Magyarországért Alapítvány, 2015.

Smith, Joe és Petr Jehlicka. „Quiet sustainability: Fertile lessons from Europe’s productive gardeners”, *Journal of Rural Studies* 32 (2013): 148–157.